

felsorol néhány kiválóbb pálos szónokot. „E sort egészíti ki még ,frater Iacobus de Segesd doctor celeberrimus, qui erat vicarius provincialis ultra Danubim, is edidit multos sermones de tempore et de sanctis” (212. hivatkozva a XVI. sz. „Vitae fratrum...” LXIII. fejezetére, a 147. lapon). Láttuk, hogy Pelbárt 1494-ben Laskai Osváttal és Segődsi Lukácssal együtt Szegeden járt békéltetni az obszervánsokat a konventuálisokkal. Nos, ha Segesdi Jakab, dunántúli pálos vikárius nem is feltétlenül fivére vagy rokona Lukácsnak, az könnyen meglehet, hogy egy helyről valók, földiek, és mint ilyenek újabb láncszemét alkothatják a pálosok és az obszerváns ferencesek közti személyes kapcsolatoknak.

SZÁNTÓ KONRÁD

RÁKÓCZI ÉS A FERENCSEK

Azok között a tényezők között, amelyek kisebb-nagyobb szerepet játszottak a Rákóczi-féle szabadságharc sorsának alakulásában, ott találjuk a magyarországi ferenceseket is. Rákóczi őszintén tisztelte és szívből szerette a barátokat, és ennek a szabadságharc folyamán számos tanújelét is adta.

Gyóntatóit és udvari papjait szívesen választotta közülük. Egyik udvari papja gr. Kéry Ádám volt, akit kisebb diplomáciai feladatokkal is megbízott, és aki követte a Fejedelmet a számkivetésbe is.(1) 1710-ben Szolnokról a szerény és hűséges Jávorszki Mihály atyát küldte Munkácsra várkaplánjának.(2) Gyakran felkereste a barátok templomait, hogy ott hallgasson szentmisét. 1704-ben Gyöngyösön a császári megbízottakkal folytatott békeértekezlet ünnepélyes Veni Sancte keretében történő megnyitására a ferencesek templomában került sor.(3) A nagyheti és a húsvéti szertartásokon is a barátok templomában vett részt. Nagyszombatban a szerpapi tisztséget Bede József ferences diakónus töltötte be, akit 1704 elején helyeztek át Kassáról a szalvatoriánus rendtartomány többi teológusával együtt Gyöngyöstre. Bede öreg korára gyöngyörű sorokban emlékezett meg erről az eseményről, és Rákóczinak az Isten házában tanúsított magatartásáról a következőket jegyezte föl: „Írhatom, hogy ájtatos Úr volt; azt soha nem látta az ember, hogy ide s tova nézett volna a templomban; vagy a könyvből, vagy olvasón összevetett, felemelt kezekkel buzgón imádkozott”.(4)

Mialatt 1705 szeptemberében a Nógrád megyei Szécsényben a „borjúpást” közepén Rákóczi számára Bethlen Gábor 12 árbócos sátorát és körülötte Bercsényi és az udvari méltóságok sátrait készítették, Rákóczi rövid ideig a ferences rendházban a sekrestye feletti gótikus teremben lakott, amelyet azóta „Rákóczi-teremnek” neveznek.(5) Kassai tartózkodása alkalmával a vasárnapi szentmiséket mindig a franciskánusok templomában hallgatta.(6)

Szeretetét azzal is kimutatta a barátok iránt, hogy minden szükségükben gondoskodni próbált róluk. A gyöngyösi kolostor nyugati szárnyának felépítését elsősorban az ő adományai tették lehetővé. Kassán a nagyobb, ún. belső sekrestye építését azzal segítette, hogy 1706-ban követ utaltatott ki részükre.(7) Az egri vár ostroma miatt a rendházukból kiszorult atyáknak Hevesben egy ügyvéd házában jelölt ki ideiglenes szállást, majd amikor otthonukba visszatérhettek, templomuknak harangot ajándékozott. Hasonló jóindulattal gondoskodott a szegedi barátokról is, akik miatta hagyták ott a várost.(8) A szécsényi rendház pénztári naplójába feljegyzí, hogy az 1705-ös országgyűlés után 160 forint alamizsnával, később pedig még két ízben 60—60 forinttal ajándékozta meg az atyákat. Ugyanilyen bőkezű támogatásról tanúskodik a gyöngyösi és a kecskeméti rendház bevételi naplója is.(9)

Igaz, nem minden kolostor és barát iránt volt ilyen szívélyes. Akik parancsainak ellenszegültek vagy az ellenséget támogatták, azokat a törvény szigorával büntette meg. Ezek száma azonban csekély volt azokhoz képest, akikkel valóban fejedelmi bőkezűséggel viseltetett. Ha nagyvonalú magatartásának okait keressük, mindenekelőtt gyermekkorát kell szemügyre vennünk. Amikor Zrínyi Ilona végleges Munkácsra költözött, levélben kérte a szalvatoriánus rendtartomány fő-

nökét, küldje Munkácsra Bárkányi Jánost házi káplánnak. Bárkányi 1682-ben került a munkácsi várba, és ott a kis Rákóczi hittanra és a betűvetés elemeire egy 1674-ben megjelent és a katolikus hit főbb igazságait is tartalmazó ábécés könyvből tanította. A könyvbe buzdításként a következőket írta: „A bölcsességnek kezdete az Úr féleme. Kitől minden jónak áldását kívánja Péter Bárkányi János a méltóságos és nagyságos fejedelmi nagy Rákóczi familiának méltóságos csemetéjére, Rákóczi Ferikére. Kinek az Úr napjait sokakra terjessze, földön, mennyben örökösen nagyra nevelje.”(10)

A másik ok, amiért mindenben igyekezett támogatni a barátokat, a ferencesek lelkes kurucpárti magatartása volt.

Míg az 1848-as szabadságharc folyamán, nem elégedve meg a nép küzdelmének erkölcsi támogatásával, az alsópapságnak száznál jóval több, a kispapságnak pedig sokszáz tagja fegyvert is fogott a haza védelmére (11), addig a kurucok mozgalmában talán csak egy akadt, a ferences Andrassy Miklós, aki az egyháziak közül kardot ragadott. Felvidéki főúri család tagja volt, rokonságban állt Károlyi Sándorral is. Már ifjú korában felvette Szent Ferenc ruháját. A szabadságharc kezdetén a kassai kolostorban tartózkodott. Amikor értesült Rákóczi hadainak első jelentősebb sikereiről, Tokajnál felkereste Bercsényit és csatlakozott a kurucokhoz. A harcokba fegyverrel november közepe táján, az 1703-as felvidéki hadjárat során kapcsolódott be. Ocskayval együtt jelentős szerepe volt Léva várának november 27-én történő meghódításában, amelynek ezután rövid időre várnagya lett.(12) Andrassy nemcsak azzal keltett feltűnést, hogy szerzetes pap léteire fegyverrel harcolt, hanem azzal is, amint erről Des Alleurs márkinak a Napkirályhoz írt jelentésében olvashatunk, hogy barátcsuhában, amelyet sóveggel, csizmával, karddal és karabéllyal egészített ki, lóháton vezette rohamra katonáit. Legénysége eleinte magyarokból, november végétől vagy december elejétől tatárokból és törökökből állt. Ez idő tájt vállalta el ugyanis egy kb. 400 főből álló tatár-török zsoldos csapat parancsnokságát. Mohamedán vallású katonái megszerették vakmerő és jó kedélyű vezérüket, akit a mohamedán szerzetesekhez, a dervisekhez való hasonlósága miatt vagy dervis-basának, vagy dervis-generálisnak neveztek, jóllehet a kuruc hadseregben a rangja csak ezres-kapitány volt.(13)

A kurucok felvidéki sikereinek hatására december elején a nagyszombati egyetem tanulóinak küldöttsége felkereste Bercsényit és kérte, vegye fel az egyetemi ifjúságot Rákóczi seregébe. Bercsényi először nem akarta teljesíteni kérésüket, arra hivatkozva, hogy a hazában katona van elég, de tanult emberből annál kevesebb, erre a kevéssé tehát nagyon kell vigyázni. Csak amikor látta a fiatalok határtalan lelkesedését, helyezte ideiglenesen az egyetemi gárdát Andrassy parancsnoksága alá, bízza abban, hogy hamarosan megúnják a hadi mesterséget és visszatérnek tanulmányaikhoz. Valóban így is történt. Hogy ebben mennyi szerepe lehetett Andrassynak, nem tudjuk.(14)

A dervis-generális utolsó jelentősebb hadi ténykedéséről Louis Lemaire francia hadmérnök beszámolója tudósít. Az esemény előzménye az volt, hogy 1705. június 20-án Bottyán János Dunaföldvár környékén a Glöckelsberg császári altornaggal vívott ütközetben megsebesült és a harcok irányításából kiválni kényszerült. A kuruc gyalogság ezután visszavonult és feladta Bottyánvárat is, amelyet Bottyán az általa veretett dunai híd jobbpárti védelme céljából emeltetett. A németeknek sikerült a jobbpárti hídfőn kívül a hidat, sőt a balparti, imsósi vagy más néven imsódi hídfőszáncot is elfoglalniuk. A Duna bal partjára átkelt császáriakat az erődből az Eszterházy Dániel parancsnoksága alatt harcoló Andrassy verte ki tatárjaival és visszafoglalta a hidat is.(15)

Pár hónappal később már nem a csatatéren, hanem a kecskeméti kolostorban találjuk, ahová Rákóczi azért küldte, mert nem volt megelégedve működésével. Egyik kifogása valószínűleg az lehetett, hogy nem nagyon tudta kordában tartani vad tatárjait.(16) A szerzetesi életbe történő visszaküldésben azonban — az előbb említett Lemaire szerint — szerepet játszott a Fejedelem gyóntatója, a ferences Kéry Ádám is, aki minden bizonnyal a fegyverviselést tiltó, az emberölést, gyújtogatást, párbajt pedig szigorúan büntető egyházi törvényekre is hivatkozható, amikor Rákóczinál el akarta érni rendtársa visszaparancsolását a kolostorba.(17) Az egyházi törvénykönyvnek főntebb említett rendelkezései nagymértékben hozzájárultak ahhoz, hogy eltérően az 1848-as szabadságharctól, a magyar papság ekkor még nem fogott fegyvert a haza védelmére. A fegyverviselést, em-

berölést stb. tiltó szabályok ugyan 48-ban is érvényben voltak, de a haza megmentésére és a nemzet fegyveres védelmére szólító felhívásokat sok pap lelkiismeretében kötelezőbbnek vélte, mint a fegyveres harcot ellenző egyházi rendelkezéseket. Kötelezőbbnek és fontosabbnak annál is inkább, mert a katolikus papság hangulata és érzelmi beállítottsága 1848-ban egészen más volt, mint az 1700-as évek elején, amikor az egyháziak emlékezetében még igen élénken éltek a protestáns hajdúk Thököly felkelésének idején elkövetett tetteinek emlékei. Az is sokat számított, hogy Rákóczi nem kívánta a papság fegyveres támogatását. Döntően esett továbbá az is a latba, hogy a kuruc seregek kilenc tizede protestáns vallású volt. A más vallású katonák pedig nem mindig viselkedtek a legbarátságosabban a katolikus papokkal szemben. A vallási ellentétek, amelyeket Rákóczi államférfiúi bölcsességgel és felvilágosult türelemmel igyekezett megszüntetni vagy legalábbis mérsékelni, sok papot visszatartottak a kurucokhoz való csatlakozástól.

De minden elvi és érzelmi nehézség ellenére az alsópapság aránylag elég jelentős része, ha nem is fegyverrel, de mint tábori lelkész és elsősorban mint a nép lelkipásztora, biztatással és erkölcsi támogatással segítette a szabadságharcot.

Az állandó jellegű *tábori lelkészség* megszervezése Rákóczi 1705. december 11-én kiadott rendeletével kezdődött el. Az ezredparancsnokokhoz intézett rendelet kimondja, hogy minden ezrednél az ezred többségének vallása szerint rendes fizetéssel ellátott, állandó lelkészt kell alkalmazni. Az ezredenkénti lelkészi állások megszervezésével Rákóczi úttörő munkát végzett, mert Európa más hadseregeiben nem foglalkoztattak az ezredeknél állandó lelkészeket.

A kuruc tábori lelkészségnek nemzeti szempontból is nagy volt a jelentősége, mert a mohácsi vész után ez volt az első önálló magyar tábori lelkészlet. Hogy a Fejedelem rendeletét mennyire hajtották végre, pontosan nem lehet megállapítani. Mivel a katonaság nagy többsége protestáns volt, katolikus tábori lelkész kevés lehetett. Ezek között vezető szerepet játszhatott gr. Zichy Pál győri nagyprépost, akiről feljegyezték, hogy a tábori papok között a legfrissebb és legtevékenyebb volt. Ferences tábori lelkész volt Kisvárdai Simon és Barnay István, a Rákóczi-tüzérek hadi káplánja.(18)

A kevés tábori lelkész buzgolkodásánál sokkal többet számított az az *erkölcsi támogatás*, amelyben a katolikus papság részesítette a szabadságharcot. Ebben elől jártak a ferencesek, akiket általában csak kuruc-barátoknak hívtak. A gyöngyösi ferencesek küldöttsége a hűségeskü letétele céljából 1703 szeptember elején felkereste Rákóczit, aki szeptember 3-án menlevelet állítottat ki részükre.(19) A gyöngyösiekhöz hasonlóan főleg az Alföldön és a Felvidéken igen sok kolostor nyíltan is a kurucokhoz csatlakozott, és tőlük ennek fejében menlevelet kapott. Jelentősége nemcsak abban rejlett, hogy a barátoknak nem kellett félniük a felkelő hadaktól, hanem sokkal inkább abban, hogy nyílt kiállításuk, lelkes prédikációik, amelyekkel a népet Rákóczi iránti bizalomra, mozgalmának támogatására buzdították, nagy hatást gyakorolt azoknak a helységeknek és vidékeknek lakosságára, amelyeknek lelki vezetését ellátták.

Természetesen, mindez nem befolyásolta döntően az eseményeket. Az erőfölényben lévő kurucok 1703 végén a barátok támogatása nélkül is elfoglalták volna az ország stratégiai és gazdaságilag is oly fontos északi részét. A harci cselekmények szempontjából sokkal lényegesebbek voltak a titkos jelentések, tájékoztatások, amelyeket az országban ide-oda vándorló, kéregető barátok vagy alkalomszerűen, vagy rendszeresen továbbítottak a kuruc hadvezetésnek az ellenség hadmozdulatairól és szándékairól. Vak Bottyánnak például, bárhol harcolt, a legjobb kémei a barátok voltak.(20)

Ezekhez hasonlóan igen jelentősnek ígérkezett a barátoknak az a részben titokban, részben nyíltan végzett agitációs munkája, amelyet Szlavóniában fejtettek ki. Szlavónia ekkor Verőce, Pozsega és Szerém megyéknek a Határőrvidekhez nem tartozó részeit foglalta magában. Ha az itteni ferencesek erőfeszítése sikerrel járt volna, az egész vidék a kurucok kezére juthatott volna, és ez a szabadságharc kimenetelére nagy hatással lehetett volna.

Azokat az eseményeket, amelyek az ország déli részein 1704 első hónapjaiban történtek, Kollarek János császári biztos emlékirata örökítette meg. Ebből tudjuk, hogy Pozsega és Nasica vidékén a katolikus vallású lakosság lelkipásztorai hatására hajlandónak mutatkozott arra, hogy Rákóczi mellé álljon, sőt fegyverrel

is segítse. A ferencesek nemcsak Szlavóniában fejtették ki kuruc-párti tevékenységüket, hanem Horvátországban is. Péter Clarits rendi kormánytanácsos arra szólította föl a horvátokat, hogy ötezer katonával támogassák Rákóczi.

A császári hadvezetés azonnal felismerte a helyzet komolyságát, és egyrészt a békés, de más vallású és más nemzetiségű emberek egymásra uszításának módszerével és az ilyen módon történő toborzással, másrészt határőrcsapatok bevetésével próbálta visszaszorítani a kurucokat. Sikerült is jelentős erőket mozgósítaniuk, és a Dráván átkelt kurucokat visszavonulásra kényszeríteniük.(21)

Az előnyomuló tömegek irányítása azonban fokozatosan kicsúszott a császári csapatok kezéből, és a katonák a pravoszláv kalugyerek hatása alá kerültek. Ennek lett a következménye az a vérengzés, amelynek a legtöbb ember Pécssett esett áldozatul 1704. március 26-án. A szerencsétlenek között volt négy jezsuita, egy kanonok, egy plébános és három ferences, akik közül egyet templomuk főoltára előtt lőttek le, a másikat a templom kapuja előtt fejeztek le. Siklóson szintén három ferences életét oltották ki. A legtöbbet Czvetkovits Lajos szenvedett, akinek előbb kezét és fülét vágták le és csak azután lőtték agyon.(22)

A ferenceseknek nemcsak ezen a tájon kellett sokat tűrniük a császári csapatok garázdálkodásaitól, de az ország más vidékein is. Heister generális katonái a Dunántúlon számos rendházat dúltak föl és fosztottak ki lakóik kuruc érzelmei miatt. Az erdélyi franciskánusok kolostorait a szász földön, főleg a Brassóban állomásozó csapatok zaklatták, ezért az erdélyi barátok nem tudták szívük szerint támogatni a felkelést.(23)

A kurucok egyháziakkal, így ferencesekkel sem követtek el olyan kegyetlenkedéseket, amilyenek Baranyában történtek, de kesztyűs kézzel ők sem bántak azokkal a franciskánusokkal, akikről úgy vélték, hogy ellenségeik.

Vajon miért álltak egyes ferencesek a labancok oldalára, és viselkedésük mennyiben befolyásolta a szabadságharc eseményeit?

A Habsburg-birodalom és ezen belül Magyarország soknemzetiségű és sokvallású ország volt. A délszláv ferencesek, annál is inkább, mert Horvátország, Szlavónia és a Határőrvidék mindvégig a császáriak birtokában maradt, az előbb említett szlavóniai barátokon kívül nem folytak bele az események irányításába, így érzelmi magatartásuk, amelyről alig van tudomásunk, a szabadságharc szempontjából nem bírt jelentőséggel.

A Felvidéken, Erdélyben és az ország nyugati szélén, de másutt is nagy számban éltek német anyanyelvű katolikusok. Ezek lelki ellátásában a német ajkú ferencesek is részt vettek. A német anyanyelvű katolikusok egy része az osztrák kormányzathoz húzott, és lelkészei között is akadtak hasonló gondolkodásúak. Ilyen volt például az eperjesi házfőnök, Neimon Berárd és Götz János nevű rendtársa, akiket a kurucok bebörtönöztek, mert a harcok elején a visszavonuló császári csapatokat titokban értesítették a kurucok hadmozdulatairól.(24) Egyes ferencesek kémtévékenysége különösen Bercsényit tette gyanakvóvá. Ő vette rá Rákóczi arra, hogy a szalvatoriánus tartomány rendfőnökét, Wiebera atyát, amikor 1704 szeptemberében a rendi előírásoknak megfelelően tartománya hivatalos meglátogatására indult, október 15-én kelt leiratában, amelyet a Ferences Levéltárban őriznek, a vizitá abbahagyására szólítsa fel. Amikor később Wiebera a látogatást mégis folytatta, Rákóczi rövidebb időre igen enyhe fogságra vettette a tartományfőnököt. Wiebera esetében mind Rákóczi, mind Bercsényi gyanakvása teljesen indokolatlan volt, mert Wieberától távol állt minden politizálási szándék. A rendfőnök egyes-egyedül arra törekedett, hogy alattvalóival a legpontosabban betartassa a szerzetesi szabályokat.(25) Míg Wiebera politikai szempontból végig semleges maradt, főleg a minorita ferencesek közül többen nyíltan is az osztrákok oldalára álltak. Emiatt utasították ki 1705-ben az országból a nagybányai minorita házfőnököt, Zurbrucken Domonkost, börtönözték be Pott Ferencet, és a következő nagybányai házfőnököt, Nestenstrein Apollinárst pedig 1706-ban úgy megverték, hogy belehalt sebeibe. Kívüle még három minorita halt meg, de nem kínzás vagy verés miatt, hanem a fogság viszontagságai következtében. Amikor az észak-magyarországi várak a felkelők kezébe kerültek, a várak több minorita táborigazgatója, arra hivatkozva, hogy mint katonalelkészek a császárnak esküdtek hűséget, nem voltak hajlandók esküjüket megtagadni. Emiatt börtönbe zárták őket, ahol hármukkal végzett a betegség.(26)

Akadtak a ferencesek között császár-pártiak lelkipásztori meggondolásokból is. Már a nagybányai minoritáknál is ez volt a fő szempont: nem akarták elveszíteni híveik bizalmát. Pasztorális szempontok irányították azoknak a helységeknek magyar érzelmű papjait is, amelyek a front állandó hullámzása következtében ki voltak téve a gyakori hatalmi változásoknak. Ez a helyzet sokszor szinte lehetetlen feladat elé állította a nép mindenfajta bajával törődő atyákat. Hogy a gyakorlatban mi mindennel járt ez a bizonytalan helyzet, csak a kecskemétiak történetén keresztül mutatom be, mert az összes eset felsorolása messze túlhaladná cikkem kereteit.

A gyöngyösekhez hasonlóan a kecskeméti barátok is gyorsan színt vallottak, és Rákóczitól menlevelet kaptak. A helyzetnek a kurucok szempontjából kedvezőtlen változásával azonban több ferences, így a kecskeméti házfőnök, Nagy János felfogása is módosulni kezdett. Nagy János a török kiűzése során a császári seregben tábori lelkes volt, és mint ilyen több császári tiszttel került ismeretségbe, sőt barátságba is. Amikor 1705 augusztus végén Herbeville tábornok Erdély felé vonuiva Kecskemét felé közeledett, a város megkímélése érdekében, de régebbi kapcsolataira is gondolva, a házfőnök Rákóczy parancsával szembeszegülve arra biztatta a kecskemétiakat, hogy a császári seregek elől ne meneküljenek el és fogadjanak hűséget az uralkodónak. Rákóczy ennek hírére a házfőnököt elfogatta, és Szendrőn kolostori fogságba vetette, ahonnan megszökve, beállt az egyik császári seregbe tábori lelkesnek. A történetek után a város újból kuruc-párti lett, amiért 1707-ben keservesen megbűnhődött. Április 3-án, vasárnap éjjel szerb katonaság tört Kecskemétre. Az ellenállókat kardjára hányták és a várost alaposan kifosztották. Kis Tamás házfőnök, hogy a támadás ne ismétlődjék meg, a városi vezetőséggel titokban megegyezve a szegedi labanc tábornokot biztosította mind a város, mind a kolostor hűségéről a király iránt, és a helység és a rendház részére menlevelet kért és kapott. Mindez bármilyen titokban is történt, a kurucok megsejtettek valamit. Rákóczy a város szenátorait bilincsbe veretve Szolnokra vitette és felakasztással fenyegette, hacsak be nem bizonyosodik a németekkel való szövetség vádjának valótlanúsága. A házfőnök erre a legnagyobb titokban egy Herke István nevű hívét levéllel Szegedre küldte. Herke, hogy senkivel se találkozzék, nappal nádasokban és erdőkben húzta meg magát. Sikerült is teljesen észrevétlenül eljutnia a szegedi parancsnokhoz, aki megértő ember lévén, a barátok kérését teljesítette, szerb egységekkel színlelt támadást hajtatott végre a város ellen. A kecskemétiak ezt azonnal jelentették Rákóczinak, és így ki tudták szabadítani vezetőiket a fogságból.(27)

Leginkább a hadak vonulásába eső helységek sínylették meg a háború borzalmait. A barátok menteni akárták mind saját bőrüket, mind a vezetésük alá tartozó embereiket. Egyesek az adott helyzethez a kényszerű szükségszerűséghez alkalmazkodtak, és azt szolgálták ki, akinek fegyveres hatalma alá kerültek, vagy megpróbálták semlegesek maradni, mint az erdélyi mikházai kolostor lakói.(28) Érzelmileg azonban még ezek a kényszer miatt behódoló vagy semlegesnek mutató ferencesek is jórészt a kurucokhoz húztak.

A barátok kuruc-párti magatartásában jelentősebb változást XI. Kelemen pápa 1709. augusztus 17-én kiadott brevéje okozott, amelyet I. József császár politikai nyomással erőszakolt ki a pápától. A rendelet kimondta, hogy minden egyházi férfi a parancs kihirdetésétől számítva egy hónapon belül köteles visszatérni a császár hűségére, máskülönben megfosztják állásaitól és javadalmaitól. A leirat végrehajtásával a pápa Keresztély Ágost esztergomi érsek-prímást bízta meg, aki október 3-án hirdette ki a rendeletet.

Azok közül az egyházmegyés és szerzetes papok közül, akik eddig kitartottak Rákóczy mellett annak ellenére, hogy a szabadságharc ügye az 1708-as trencsényi csatavesztés után menthetetlennek látszott, most sokan a pápának engedelmességre vagy nyíltan meghódoltak a császár előtt, vagy visszavonulva, passzívan viselkedtek. De még mindig akadtak szép számmal olyanok is, akik csak lelkiismeretük szavára hallgatva, mindvégig hűségesek maradtak a magyar nép jogos ügyéhez.(29) Ezek közé a mindvégig állhatatos hazafiak közé tartozott számos ferences is, így Kéry, Jávorszki, Barnay, Bárkányi. Ezzel a kitartással mutatták ki ragaszkodásukat népükhöz, és ezzel hálálták meg a Vezérlő Fejedelem Szent Ferenc rendje iránt tanúsított szeretetét.(30)

Jegyzetek: (1) Köpeczi Béla és R. Várkonyi Ágnes: Rákóczi tükör I–II, K. Budapest, 1973. II. K. 553. 1. — (2) II. Rákóczi Ferenc levéltára (Archivum Rákócziánum) I–X. K. Budapest, 1873–74. III. K. 439. 1. — (3) Márki Sándor: A gyöngyösi békeértekezéslet 1704-ben. Gyöngyösi Kalendárium 1911. évre. 35–39. 1. — (4) Ferences Levéltár: B. 12. c. Historia Domus Conventus Gyöngyösiensis, I. K. 1400–1769–1814. 123, 137. 1. — (5) P. König Kelemen: Hatszázéves ferences élet Szécsényben. Vác, 1931. 200. 1. — (6) Karácsonyi János: Szent Ferenc Rendjének története 1711-ig I–II, K. Budapest, 1924. II. K. 95. 1. — (7) Ferences Levéltár: Historia Domus Gyöngyösiensis, I. K. 13. 1. — (8) Márki Sándor: II. Rákóczi Ferenc, I–III. K. Budapest, 1907–10. II. K. 397. 1. — (9) P. König Kelemen: Hatszázéves ferences élet Szécsényben. 194–195, 199. 1. — (10) Történelmi Tár 1900. 339. 1. — (11) Szántó Konrád: A magyar katolikus papság a szabadságharcban. Vigilia, 1970 március, 160–4. 1. — (12) A nagy-károlyi gróf Károlyi család oklevéltára I–V. K. Budapest, 1897. V. K. 53–54. 1. és 599–600. 1. — (13) Köpeczi-Várkonyi: Rákóczi tükör II, K. 136. 1. — (14) Markó Árpád: Bercsényi Miklós felvidéki hadjárata 1703 november–decemberben. Karcag, 1932. 21, 26–27. 1. — (15) Köpeczi-Várkonyi: Rákóczi tükör II, 184–185. 1. — (16) II. Rákóczi Ferenc levéltára, I. 411. 1, II. 206. 1. — (17) Köpeczi-Várkonyi: Rákóczi tükör II. 185. 1. — (18) Fraknói Vilmos: II. Rákóczi Ferenc vallásos élete és munkái. Budapest, 1906. 14–15. 1. — Kertész Gyula: Katonai lelkipásztorkodás. Budapest, 1942. 68. 1. — (19) Ferences Levéltár: Hist. Domus Gyöngyösiensis I. 63–64. 1. — (20) Márki Sándor: II. Rákóczi Ferenc. II. 397. 1. — (21) Köpeczi-Várkonyi: Rákóczi tükör I. 454–477. 1. — (22) Ferences Levéltár: B. 15. b. Historia et Protocolium Conventus Quinque Ecclesiensis, I. K. 1686–1805. 26–27. 1. és II. K. 1780–1917. 84–95. 1. — (23) Márki Sándor: II. Rákóczi Ferenc II. 397. 1. — (24–26) Karácsonyi János: Szt. Ferenc Rendjének története 1711-ig I. 512. 1, II. 425, 435–6. 1. Ferences Levéltár: Intimata, A. 2. a. — (27) Ferences Levéltár: B. 14. e. Historia Domus Kecskemétiensis I. K. 1564–1799. 17–19. 1. — (28) Karácsonyi János: Szt. Ferenc Rendjének története 1711-ig II. 257 és 275. 1. — (29) Hermann Egyed: A katolikus egyház története Magyarországon 1914-ig. München, 1973. 358. 1. — Meszlényi Antal: A magyar hercegprímások arcképcsarnoka (1707–1945). Budapest, 1970. 36. 1. — (30) Katolikus Szemle 1892. 410. 1.

MAJOR-ZALA LAJOS VERSEI

Otthonalanságunk imája

*Égen mennyi csillag
fán mennyi levél
földön mennyi por*

*lelki korom
ideg-rög
énünk körül
jólét-ketrec*

*hosszú széles poros utak
én nem vertem meg senkit
se apámat se anyámat
még csak nem is gondoltam rá
mégis rátok úzótt hazám
hosszú széles magányos utak*

*én nem vertem meg senkit
se hazámat se földemet
gőcseji szülőföldemet
se nem szóval se szóval
csak magamat
hosszú széles rohanó utak*

*égen mennyi csillag
fán mennyi levél
annyi tejút
megannyi nap
annyi ember
boldogtalan*

*gondtalanul annyi gond
lelkünk körül jólét-ketrec*

*én nem vertem meg senkit
hosszú széles portalan utak*

*a harangok szólamlanak
a gyertyák gyulladoznak
minden lelkek örülnek*

*bim-bam
bim-bam*

*Amur-Darja
Amur-Darja*

otthonomban otthontalan